

Τέχνης έργα

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΑΒΒΙΝΙΔΗ
adilinis@sinkallc.com

* Αυτό το κείμενο είναι αφιερωμένο στη μνήμη της Λίλης. Θα τη θυμόμαστε πάντα με αγάπη.

ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΛΥΦΟΣ

«Θάβοντας τον αδερφό μου στο πεζοδρόμιο» του Τζακ Θορν σε σκηνοθεσία Γιάννη Καραούλη

Σαν σήμερα, πριν από έναν ακριβώς χρόνο, ο 14χρονος –τότε– γιος μου βίωσε την πρώτη του σκληρή εμπειρία απώλειας. Έχασε εξαιτίας μιας σπάνιας αυτοάνοσης νόσου την κολλητή και συμπαθήτριά του Λίλη με την οποία γνωρίζονταν από βρέφη. Επειδή όσοι έχουμε παιδιά επί της ουσίας ωριμάζουμε μαζί τους και εντυφούμε στις προκλήσεις της γονεϊκότητας βουτώντας αμάθητοι σε αχαρτογράφητα νερά, αναπόφευκτα προέκυψε μια αγωνία σε σχέση με τη διαχείριση μιας τόσο δριμείας και αλγεινής εμπειρίας για έναν άμαθο έφηβο. Κυρίως για την επεξεργασία και νοηματοδότηση του πένθους και τις επιπτώσεις του σε μια κατά κανόνα εύθραυστη και σύνθετη ψυχρούνηση.

Είναι τρομακτικό πόσο άμαθοι και αδέξιοι είμαστε οι γονείς σε μια ηλικιακά τόσο κρίσιμη και εύαλπη φάση των παιδιών. Καθώς βιώνουν σαρωτικές σωματικές και συναισθηματικές αλλαγές, σπάζουν το κέλυφος και υψώνουν ανάστημα, αρχίζοντας να ψηλαφούν την ταυτότητα, την ανεξαρτησία, τη θέση τους στον κόσμο. Αισθάνονται ιδιαίτερα τυχερός που αυτή την καθοριστική περίοδο στη γονεϊκή μου διαδρομή την επικουρεί

το θέατρο. Συμπίπτει με μια σειρά από εξειδικευμένες, εύστοχες παραγωγές που απευθύνονται στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Και ειδικότερα η δουλειά που γίνεται στις Αποθήκες του ΘΟΚ στο πλαίσιο των Δράσεων «Νέος σε έρημο νησί» έρχεται γάντι.

Αν κι ο γιος μου είχε μέχρι τώρα την ευκαιρία να «ψηθεί» και με δεκάδες παραστάσεις που προορίζονταν για ενήλικες, θεωρώ ότι σε καμία περίπτωση δεν έχει την πολυτέλεια να «σνομπάρει» και να προσπερνά ένα είδος θεάτρου φτιαγμένο ειδικά για την ηλικία του. Όταν μάλιστα είναι αποκύημα τριβής του συγγραφέα με νεανίσκους και αφορά θέματα που πραγματικά τους απασχολούν –κι όχι αυτά που ΕΜΕΙΣ νομίζουμε ότι τους απασχολούν. Ένα τέτοιο έργο είναι και το «Θάβοντας τον αδερφό μου στο πεζοδρόμιο» του Τζακ Θορν, ενός έμπειρου και καταξιωμένου συγγραφέα και σεναριογράφου που ωστόσο, όπως πολλοί άλλοι επιφανείς ομότεχνοί του, δεν δίστασε να συμμετέχει στο πρόγραμμα εφηβικού θεάτρου «Connections» του National Theatre που από το 1995 παράγει ανελλιπώς αιχμηρά διαμάντια.

Είναι ένα ταξίδι ενηλικίωσης και αυτο-

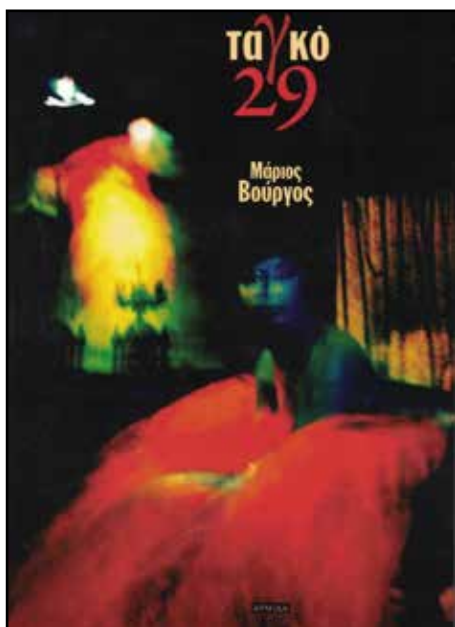
γνωσίας, που από τον τίτλο κιόλας (Burying Your Brother in the Pavement) δεν κρύβει ότι καταπιάνεται με σκληρά και ευαίσθητα θέματα: το πένθος, η σεξουαλικότητα, οι οικογενειακές σχέσεις, η αυτοχειρία. Πάνω απ' όλα φέρνει τον θεατή –οποιασδήποτε ηλικίας– αντιμέτωπο με ερεθιστικά ερωτήματα σχετικά με το πόσο καλά τελικά γνωρίζουμε ανθρώπους με τους οποίους κυριολεκτικά μεγαλώνουμε μαζί.

Το έργο πυροδοτεί συνειρμούς που παραπέμπουν σε μύθους όπως αυτός της Αντιγόνης ή του Ορφέα και της Ευριδίκης. Μην αντέχοντας το σκοτάδι της ακατανόησας, ο ήρωας επιδιώκει να «θάψει» τον αδερφό του συμβολικά στο σημείο όπου ξεψύχησε, προκειμένου να τον ανακαλύψει, να τον «ζωντανέψει» και να τον κρατήσει για πάντα μέσα του. Δηλαδή, να διαπραγματευτεί την ιδέα του θανάτου και να συμφιλιωθεί με την απώλεια. Το έργο επεκτείνεται δημιουργικά και σε θεματικές όπως το επίκαιρο, ταξικά φορτισμένο κοινωνικό-πολεοδομικό φαινόμενο του «εξευγενισμού» (gentrification).

i

Η καλλιτεχνική ομάδα των Αποθηκών, προεξάρχοντας τη φορά αυτή του Γιάννη Καραούλη, λειτουργεί σαν καλοκουρδισμένη ορχήστρα. Όχι μόνο ασπάζεται τις οδηγίες του συγγραφέα για μια απόδοση ζωηρή, δροσερή, πολύχρωμη, κινητική και ελεύθερη, αλλά και επαυξάνει. Η γκάμα των συναισθημάτων από το χιούμορ στη συγκίνηση, όπως και η τραμπάλα μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας αναδεικνύεται με τολμηρό και τρυφερό τρόπο, εστιάζοντας στο αυτοαναφορικό σύμπαν του εφήβου. Χωρίς να κανοναρεί, χωρίς να κανακεύει τον θεατή και ιδίως χωρίς να παραβλέπει το γεγονός ότι εκ των πραγμάτων η πραγματική ζωή είναι πολύ σκληρότερη από το θέατρο, η πρόταση δημιουργεί ένα σύμπαν περιπετειώδες, πολυκύμαντο και ανατρεπτικό. Όσο η ανατροφή ενός παιδιού.

Μάριος Βούργος: «Ταγκό 29», εκδόσεις Αρμίδα, 2021

ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ, ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Κυπριακή ποίηση

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ
g.frangos@cytanet.com.cy

του: «Ο χρόνος σχετικός / και η ώρα άσχετη / στις ανασφάλειες / μιας ύπαρξης / που αρνήθηκε / τη μυρωδιά της βροχής». (σελ. 12) Λίγο πιο κάτω το όλο μοτίβο προσλαμβάνει ακόμη πιο φιλοσοφικό χαρακτήρα και αντίστοιχες διαστάσεις: «Ο χρόνος στάσιμος / Ο χρόνος συνεχής / Το άπειρο είναι τώρα / Το άπειρο είναι χθες». (σελ. 19)

Ο ποιητής προβληματίζεται συνεχώς με τον χρόνο και τη μεταχρονολόγηση γεγονότων και προβληματισμών. Οι συμβολισμοί του είναι βατοί και εμβληματικοί: «Προδικασμένες ερινύες σέρνουν τώρα το χορό / και οι μούσες ζητούν παρηγοριά στη λήθη». (σελ. 20)

Τα πλείστα μοτίβα του Μ.Β. κινούνται στη θεματική του χρόνου. Ή μάλλον αιωρούνται συνεχώς μεταξύ του παρόντος, του παρελθόντος και του μέλλοντος. Στίχοι ουδόλως αμφίσημοι, αλλά ευθύβολοι και ευκρινείς: «Μου λες για το αύριο / και εγώ ζω στο απώτερο κενό / της ανυπομονησίας του χθες / και της ανυπαρξίας του τώρα». (σελ. 24)

Γενικά, ο χρόνος προσλαμβάνεται από τον ποιητή σε όλες τις διαστάσεις, όλες τις προεκτάσεις και όλες τις εκφάνσεις του. Τόσο η δόμηση όσο και η ανάπτυξη των στίχων του διακρίνονται από μια στέρεη διαλεκτική: «Βλέπω τις αλλαγές του χρόνου / Είδα τις συνέπειες της φθοράς / Ίσως δω την αναγέννηση μέσα / στην επίγνωση της αμφιβολίας / Ο χρόνος δεν είναι πλέον σχετικός». (σελ. 39)

Ωρα όμως να αναφερθώ και στην ευρύτερη φιλοσοφική διάσταση της ποίησης του Μ.Β. Ίδου πως αναφέρεται στον νόμο των αντιθέσεων και στην άρνηση της άρνησης, ουσιαστικά, παραπέμποντας στον Φόιερπαχ: «Το άπειρο

ισούται με μηδέν / Η στασιμότητα ισούται με κίνηση». (σελ. 19)

Ο ποιητής επεξεργάζεται μεγάλες και κύριες φιλοσοφικές κατηγορίες, που έχουν πρωτίτως υπαρξιακή υφή. Συχνά ερωτοτροπεί μ' ένα γριφώδες ύφος που είναι ωστόσο υποβλητικό, παρά νεφελώδες: «Η Ύπαρξη υπόδικη στον φόβο / και ο θάνατος χαμογελά / στη μοναξιά της θλίψης». (σελ. 25)

Από την άλλη, η υπαρξιακή θεματική συχνά περιπλέκεται και ομοιογενοποιείται με την ερωτική θεματική. Αλλά, η φιλοσοφική διάθεση του ποιητή δεν τον εγκαταλείπει ποτέ. Είναι παρούσα σε όλες τις θεματικές και όλες τις υποθεματικές του: «Έμαθα μαζί σου / το χαμόγελο της αξίας του τώρα / και αυτό μετρά πέρα / απ' τη σοφία της αβυσσότητας». (σελ. 29)

Ο Μ.Β. υμνεί και θεματοποιεί πολλά και διάφορα, έννοιες, αισθητικές και φιλοσοφικές κατηγορίες, ειδυλλιακά τοπία, ακραία και βαθιά συναισθήματα. Υποκλίνεται όμως σε ένα πράγμα, σε μια κατάσταση, στο βαθύ και μεγαλειώδες πνεύμα: «...προσευχήσου στην αιωνιότητα / της υπεροχής του πνεύματος». (σελ. 36)

Και αφού κυρίως πραγματεύεται τον κόσμο των ιδεών, νομοτελειακά αγίζει και τον κόσμο των ιδανικών, δεν γινόταν αλλιώς. Αναφέρεται στα φθαρμένα, τα πεπερασμένα ιδανικά και κυρίως σε αυτά που εκφεύγουν της ιδεολογικής ορθότητας. Αλλά όσο κι αν εκφεύγουν, θέλγουν τον ποιητή: «...η διαύγεια αποδομήθηκε / σε μνημείο εξάμβλωμα έκνομων ιδανικών... / ...ιδέες άτοπες / βάση που ανεγείραμε στον αέρα / ωσάν όνειρα που απαρτημήσαμε κατά αύξοντα αριθμό». (σελ. 17) Εδώ βεβαίως υποδηλώνεται και το ουτοπικό του πράγματος.

Στο βιβλίο ιχνηλατούνται φυσικά και κάποιες επιρροές, αλλά και κάποιες απόπειρες διακειμενικών διαλόγων. Ενδεικτικά σημειώνω ορισμένες έμμεσες και υπαινικτικές αναφορές στην αρχαιοελληνική γραμματεία, στη Βιρτζίνια Γουλφ, αλλά και ένα εγχείρημα συνομιλίας με τον Σεφέρη: «Και τώρα... / Ας περιμένει το ποικύμισο το αδειανό... / Ξεπλύθηκε στην ντροπή του χρόνου / και στέγνωσε στην απόγνωση...». (σελ. 27)

Μιλώντας συνολικά, η ποίηση του Μ.Β. είναι ρηξικέλευστη και βαθυστόχαστη. Η δόμηση και η διαλεκτική της είναι διανοητικές. Ο ποιητής αναφέρεται στα υπαρκτά, αλλά και στην ανυπαρξία. Στα κενά αλλά και στην πληρότητα. Στην κραυγή αλλά και την σιωπή. Υμνολογεί την αντίφαση και την αντίθεση, δελεάζεται από τις ανατροπές, αλλά και τις παραδοξότητες: «Τα κενά μέσα μας / προδηλούν σιωπές / που μόνο η νύχτα / αντανάκλα βαθιά / μέσα στη σιωπή του φεγγαριού, / την απόλυτη, δική τους αλήθεια». (σελ.11)

Ολοκληρώνοντας αυτή την παρουσίαση, δεν θ' αποφυγώ τον πειρασμό ν' αναφερθώ και σ' αυτά που μου πρόσφεραν λιγότερη αισθητική τέρψη απ' όση θα επιθυμούσα. Η λέξη κλειδί είναι η συμπύκνωση. Έχω την άποψη ότι από την ποίηση του Μ.Β. λανθάνει ο αφαιρετικός λόγος και ελλειπτικότητα. Αυτές θα καθιστούσαν το ποιητικό αποτέλεσμα επαρκέστερο, πληρέστερο, ευτυχέστερο. Οι λεπτομερείς, αναλυτικές, περιγραφικές καταγραφές αρμολούν, ασφαλώς περισσότερο στον πεζογραφικό παρά στον ποιητικό λόγο. Βεβαίως, δεν είναι αυτά τα κύρια γνωρίσματα της ποίησης του Μ.Β. Ωστόσο, ενυπάρχουν μέσα στην ποίησή του και είχα χρέος, έντιμα και ταπεινά, να τα επισημάνω.

Παρόλο που η ποιητική συλλογή «Ταγκό 29» είναι το πρώτο ποιητικό βιβλίο το οποίο έγραψε ο Μάριος Βούργος, η δουλειά του ουδόλως συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά μιας πρωτόλειας εργασίας. Αντιθέτως, η ποίηση που γράφει είναι μεστή σε μηνύματα και νοήματα, στρωτή σε τεχνολογικά και υφολογικά ζητήματα, αλλά και αρμονική σε ό,τι αφορά τις αισθητικές παραμέτρους. Το γεγονός ενδεχομένως να έχει να κάνει και με τις άλλες καλλιτεχνικές αναζητήσεις του Μ.Β., συναφείς με τα λογοτεχνικά πράγματα.

Ας επιστρέψουμε όμως στην ποίησή του που, κατά τη γνώμη μου, διακρίνεται για την έντονη φιλοσοφική διάθεση της, αλλά και τους ποικιλόμορφους πειραματισμούς της με τον χρόνο – με τον χρόνο ως φιλοσοφική και αισθητική κατηγορία. Οι προσεγγίσεις του Μ.Β. είναι πολυεπίπεδες, ευφάνταστες και καλοδουλεμένες εξαντλητικά.

Ο χρόνος είναι δεσποζόν θεματικό μοτίβο σε όλο το βιβλίο. Ο χρόνος είναι που πριμοδοτεί και την νοηματοδότηση των πλείστων στίχων